

Sygn. akt V CZ 55/21

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczuk

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa P. S.A. w B.

przeciwko B. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 listopada 2021 r.,

zażalenia pozwanego na wyrok Sądu Okręgowego w G.

z dnia 22 marca 2021 r., sygn. akt III Ca [...]

odrzuca zażalenie.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 13 marca 2019 r. P. S.A. z siedzibą w B. wystąpiła przeciwko B. B. o zapłatę kwoty 4.768,68 zł wraz z należnymi odsetkami za opóźnienie oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów. Dochodzone roszczenie powódka oparła na wekslu załączonym do pozwu.

Wyrokiem zaocznym z dnia 5 listopada 2019 r. Sąd Rejonowy w W. oddalił powództwo w całości. Wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony w całości apelacją wniesioną przez powódkę.

Zarządzeniem Przewodniczącego III Wydziału Cywilnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 marca 2020 r. na mocy art. 201 § 1 k.p.c. apelacja została przekazana do rozpoznania według przepisów o postępowaniu

uproszczonym. Wyrokiem z dnia 22 marca 2021 r. Sąd Okręgowy w G. – na skutek apelacji powódki P. S.A. z siedzibą w B. – uchylił wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 5 listopada 2019 r. (sygn. akt I C (...)) i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego. Stosowne orzeczenie zapadło na posiedzeniu niejawnym.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedwczesne było stanowisko Sądu pierwszej instancji o oddaleniu powództwa. Jeżeli Sąd Rejonowy uznał, że istnieją poważne wątpliwości co do zasadności roszczenia opartego na wekslu i konieczne jest badanie stosunku podstawowego, to powinien z urzędu wezwać stronę powodową do złożenia stosownych dokumentów, aby ów stosunek ocenić pod kątem zasadności kreowanego przez nią żądania zapłaty kwoty 4.768,68 zł wraz z należnymi odsetkami. Ponadto Sąd Okręgowy zauważył, że Sąd pierwszej instancji z własnej inicjatywy powinien stworzyć stronom faktyczną możliwość zajęcia stanowiska i przedstawienia dowodów co do istnienia lub braku abuzywności klauzul umowy konsumenckiej na każdym etapie postępowania – niezależnie od tego, czy kwestia ta była podnoszona na wcześniejszych etapach postępowania przez same strony. W ocenie Sądu Okręgowego powyższe uchybienie Sądu Rejonowego wiązały się z naruszeniem art. 232 zdanie 2 k.p.c. Sąd, nie wzywając stron do przedstawienia dowodów niezbędnych do oceny stosunku podstawowego, nie dał im możliwości zajęcia stanowiska w tej kwestii, co miało wpływ na wynik sprawy. Tym samym zachodziły podstawy do wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Zażalenie na powyższy wyrok wniósł pozwany (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.). Zarzucił on Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie, a w konsekwencji uznanie, że w sprawie doszło do sytuacji, w której wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, podczas gdy na powódce spoczywał ciężar udowodnienia faktów, z których wywodziła ona skutki prawne i wobec braku aktywności powódki w tym zakresie, Sąd drugiej instancji powinien orzec na podstawie zebranego materiału dowodowego. W oparciu o powyższe pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu

i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W doktrynie i orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że ze względu na szczególne ukształtowanie apelacji w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹- 505¹⁴ k.p.c.), odmienne niż w przepisach ogólnych (art. 367-391 k.p.c.), zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest niedopuszczalne w tym postępowaniu (por. postanowienia z dnia 26 lutego 2015 r. III CZ 7/15, OSNC 2015, nr 6, poz. 79 i z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CZ 15/15, OSNC-ZD 2016, nr 3, poz. 56). Wiąże się to z tym, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Ustanowienie tego zażalenia nastąpiło w związku z dostrzeżeniem w orzecznictwie sądów powszechnych tendencji do zbyt szerokiej wykładni pojęcia "nierozpoznanie istoty sprawy", w wyniku czego dochodziło do nadmiernie licznych, wyłączonych spod jakiegokolwiek kontroli instancyjnej, przypadków uchylania wyroków sądów pierwszej instancji i przekazywania im spraw do ponownego rozpoznania. Ta tendencja zagrażała modelowi apelacji pełnej, w której orzeczenia kasatoryjne stanowią wyjątek w związku z czym ustawodawca postanowił ją zahamować.

Przyczyny uzasadniające wprowadzenie omawianego zażalenia, aktualne w modelu apelacji pełnej, nie są tak istotne albo w ogóle schodzą na plan dalszy w modelu apelacji ograniczonej, funkcjonującej w ramach postępowania uproszczonego. Apelacja ta ma inne cele; jej funkcją nie jest ponowne rozpoznanie sprawy *in merito*, jak w wypadku apelacji pełnej, lecz wyłącznie kontrola wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji. Sąd apelacyjny nie rozpoznaje powództwa, lecz tylko ocenia słuszność zaskarżonego rozstrzygnięcia i - związany zarzutami - albo orzeka o istocie sporu, jeżeli są do tego podstawy, albo kasuje zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. - zasady prawnej - III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). W ramach funkcjonującej w postępowaniu uproszczonym modelu apelacji ograniczonej orzeczenia kasatoryjne stanowią jeden z jej elementów konstrukcyjnych. Uchylenie więc

zaskarżonego orzeczenia - przy istotnym ograniczeniu kompetencji dowodowych (art. 505¹¹ § 1 k.p.c.) - stanowi normalne narzędzie kontroli instancyjnej. Należy podkreślić, że w tym wypadku, inaczej niż w ramach apelacji pełnej, w której ciężar jurysdykcyjny ciąży na sądzie drugiej instancji w takim samym stopniu jak na sądzie pierwszej instancji, przesłanka w postaci nierozpoznania istoty sprawy nie odgrywa najistotniejszej roli. W związku z tym - wysuwając na czoło argumenty celowościowe i systemowe – trafnie przyjmuje się, że w postępowaniu uproszczonym, podobnie jak w postępowaniu rejestrowym, zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest niedopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 144/12, nie publ.).

W świetle przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniach odrębnych, postępowanie uproszczone, nakazowe i upominawcze nakładają się na siebie, w konsekwencji czego w trybie uproszczonym może być prowadzone także postępowanie upominawcze i nakazowe. Tym samym rozpoczęcie rozpoznawania sprawy w postępowaniu uproszczonym powinno być zawsze poprzedzone zbadaniem przez przewodniczącego, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana i czy podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym oraz wydaniem przez przewodniczącego zarządzenia na podstawie art. 201 § 1 k.p.c. o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu uproszczonym. Zarządzenie takie nie jest wiążące dla sądu. Dotyczy to postępowania zarówno przed sądem pierwszej instancji, jak i postępowania przed sądem drugiej instancji. Jest to niezbędne z uwagi na konieczność zapewnienia gwarancji procesowych stronom ze względu na to, że postępowanie uproszczone charakteryzuje się znacznym sformalizowaniem oraz istotnymi odrębnościami i ograniczeniami w zakresie uprawnień procesowych stron, przysługujących im środków zaskarżenia oraz sposobu ich rozpoznania i ich skutków. Dotyczy to m.in. konieczności zgłaszania dowodów na formularzu urzędowym (art. 505² k.p.c.), odrębności w postępowaniu apelacyjnym, w tym także co do składu orzekającego sądu drugiej instancji (art. 505⁹-505¹³ k.p.c.), niedopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym (art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c.) oraz niedopuszczalności w postępowaniu uproszczonym zażalenia do Sądu Najwyższego przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na kasatoryjny wyrok sądu drugiej instancji.

W postępowaniu drugoinstancyjnym sprawa została zakwalifikowana zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału Sądu Okręgowego do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym, a Sąd drugiej instancji nie wydał postanowienia prowadzącego do modyfikacji trybu rozpoznania wniesionej apelacji. W związku z tym – adekwatnie do wskazanych powyżej argumentów – Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł o odrzuceniu niedopuszczalnego zażalenia wniesionego od wyroku Sądu drugiej instancji wydanego w oparciu o przepisy o postępowaniu uproszczonym.